

MOŽNOSTI BUDÚCICH TRENDOV SMEROVANIA KNIŽNÍC Z POHLADU KULTÚRNEHO A KREATÍVNEHO PRIEMYSLU

MGR. KATARÍNA JAŠOVÁ, PHD., MGR. ALENA VALJAŠKOVÁ

There is no doubt that libraries need to adapt to the modern and developed world of the future. It is therefore essential that new useful practices and advanced technologies be innovated and introduced in the future. Furthermore, it is necessary to set out the direction in which the modernization of libraries will take in the future so that the above-mentioned shrines of progress and information can be properly promoted. In this paper, the authors present some transnational initiatives that focus, among other things, on the education of employees of cultural institutions, especially libraries, and the requirements that are placed on their competencies in the creative economy. The topic is approached from the point of view of the EU index of creativity and the possibilities of non-institutionalized education (e.g. Erasmus +) which support the competent growth of employees and the organizational innovation.

Keywords: libraries; cultural industry; creative industry; creativity index; education

 alena.valjaskova@fhv.uniza.sk

 katka.jaso@gmail.com

 Žilinská univerzita v Žiline
Fakulta humanitných vied
Katedra mediamatiky
a kultúrneho dedičstva

 <https://kmkd.fhv.uniza.sk/>

ÚVOD

Knižnice by si v súčasnosti mali hľadať nové možnosti rozvoja a svojimi službami zaujať tak, aby i naďalej ostali atraktívnym zdrojom informácií pre verejnosť i po zavedení technických vylepšení a digitalizácie. Je dôležité, aby v centre záujmu knižníc figurovali nielen jednotlivci, ale aj organizácie a firmy pôsobiace v kultúrnom a kreatívnom priemysle, aby sa tak pokúsili doplniť chýbajúce finančné prostriedky na svoj rozvoj a zároveň sa stali aktívnymi prispievateľmi v kreatívnej ekonomike. Definície kultúrneho priemyslu, s ktorými pracuje Ministerstvo kultúry SR (ďalej MK SR), zaraďujú knižnice i pamäťové inštitúcie do kultúrneho sektora kultúrneho priemyslu. Knižnice by sa mali prispôbiť súčasným potrebám verejnosti, ale so zachovaním svojho poslania, ktoré je legislatívne zakotvené. Stretávame sa s tým, že knižnice nerealizujú vnútorné zmeny, ktoré by reflektovali súčasné potreby spoločnosti. Z tohto dôvodu sa knižnice môžu javiť ako neatraktívny partner pre start-upy a iniciatívy kreatívnej ekonomiky. Dôležité je preto ukázať, že knižnice sú v tomto smere naozaj atraktívnym partnerom.

NADNÁRODNÉ A NÁRODNÉ PROJEKTY A SPRÁVY

V správe *Europa Nostra* (2015) sa upozorňovalo na zistenia, ktoré vychádzali z programu *Cultural Heritage Counts for Europe* a ktoré by mali byť implementované pri ochrane a správe kultúrneho dedičstva. V prvom rade by malo ísť o prepájanie kultúrnych inštitúcií s agentúrami zameranými na rozvoj a vytváranie klastrov alebo synergií medzi kultúrnymi inštitúciami s cieľom zvýšiť potenciál kultúrneho dedičstva, ktorý by zahŕňal oblasti turizmu, pracovných príležitostí a investícií. Zároveň správa poukazuje na to, že kultúrne dedičstvo má schopnosť budovať regionálnu značku a pritiahnúť tak investorov na národnej, regionálnej či lokálnej úrovni. Využívaním technológií (digitalizácia, virtuálna realita a pod.) je možné dosiahnuť to, že návštevník bude mať lepšiu skúsenosť z kontaktu s kultúrnym dedičstvom. Pozitívna skúsenosť návštevníka zlepší vzťah ku kultúrnemu dedičstvu. Spolupráca kultúrnych inštitúcií by mala byť zame-

raná aj na oblasť sociológie, antropológie či na komunikáciu s expertmi na migráciu, vzdelávanie a sociálnu inklúziu. Takýmto spôsobom sa môžu otvoriť nové možnosti využitia kultúrneho dedičstva v oblasti osvojovania si kultúrnej identity a kultúrne dedičstvo by sa mohlo stať hnacím motorom modernej spoločnosti, ktorá reflektuje potreby verejnosti (CHCFE Consortium).

Európska komisia vydala *Stratégiu pre medzinárodné kultúrne vzťahy*¹, v ktorej konštatovala svoju odhodlanosť podporovať kultúrnu rozmanitosť prostredníctvom medzinárodných kultúrnych vzťahov so zámerom vytvoriť prierezový prístup ku kultúre, pretože: „*kultúra nie je len o umení a literatúre, ale zahŕňa širokú škálu politík a činností od medzikultúrneho dialógu až po cestovný ruch, od vzdelávania a výskumu až po tvorivé odvetvia, od ochrany kultúrneho dedičstva až po podporu kreatívnych odvetví a nových technológií a od remesiel až po rozvojovú spoluprácu*“ (Európska komisia, 2016, s. 4).

Aj Slovenská republika ako súčasť Európskej únie (ďalej EÚ) kladie v téme legislatívneho ošetrovania problematiky kultúrneho dedičstva väčší dôraz práve na ľudské hodnoty, ktoré stavia do centra rozšíreného a interdisciplinárneho chápania kultúrneho dedičstva. Aspekt konštatovaný Európskou úniou prináša intenzívnejšiu potrebu podporovať širší prístup ku kultúrnemu dedičstvu, aj vzhľadom na jeho pozitívne účinky na kvalitu života (EÚ, 2017).

KULTÚRNY A KREATÍVNY PRIEMYSEL DOMA A V ZAHRANIČÍ

Podľa *Stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru* (Európska komisia, 2010) zohráva **kultúrny a kreatívny priemysel** (KKP) kľúčovú úlohu z hľadiska rastu a konkurencieschopnosti hospodárskej úrovne EÚ. Svojou podstatou je nositeľom inovácie a tvorby pracovných miest. Hoci sa vo všeobecnosti používa označenie KKP, *Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru* (Európska komisia, 2010) zdôrazňuje zásadný rozdiel v chápaní pojmov kultúra a kreativita.

Podľa uvedeného dokumentu **kultúru** chápeme ako súhrn poznatkov, zvyklostí a úrovne umelecké-

ho a vedeckého rozvoja v rámci určitej konkrétnej epochy alebo určitej sociálnej skupiny.

Kreativitu (tvorivosť) vnímame ako konkrétnu schopnosť myslieť „novátorsky“ a prichádzať s novými nápadmi, ktoré kombinujú prvky reality (postupy, predmety, poznatky) dosiaľ nevídaným spôsobom. Kreativita sa nemôže zamieňať s pojmom inovácia, ktorá predstavuje postupy a produkty, rozvíjajúce poznatky, techniky a nástroje.

Rozlišovanie pojmov má význam, pretože na jednej strane umožňuje oddeliť pojmy, ktoré sa často zamieňajú a na druhej strane práve poukazuje na silné vzájomné väzby medzi týmito pojmami. Mnohorozmerný charakter kultúry a kreativity sťažuje možnosť nájsť jediný spôsob analytického prístupu (niektoré názory ohraničujú tvorivosť v rámci kultúrnej činnosti, iné presadzujú myšlienku, že všetky priemyselné odvetvia sú vo svojej podstate kreatívne). Preto podľa Európskej komisie pri vymedzovaní sektorov tvorivej činnosti hrozí istý stupeň svojvoľnosti, ktorý by mohol ovplyvniť účinnosť politických opatrení na podporu stratégie Európa 2020 (Európska Komisia, 2010).

Pri definícii termínu „kultúrny a kreatívny priemysel“ môžeme použiť terminológiu UNESCO (2017): „... *kultúrny a kreatívny priemysel predstavuje odvetvia organizovanej činnosti, ktorých hlavným účelom je výroba alebo reprodukcia, propagácia, distribúcia tovaru, služieb a činností kultúrnej, umeleckej alebo prírodnej povahy*“. Takýto prístup nez dôrazňuje len priemyselne vyrábané produkty ľudskej tvorivosti. Upozorňuje na dôležitosť celého produktívneho reťazca, ako aj na špecifické funkcie každého sektora, ktorý sa podieľa na uvedení týchto produktov pre verejnosť.

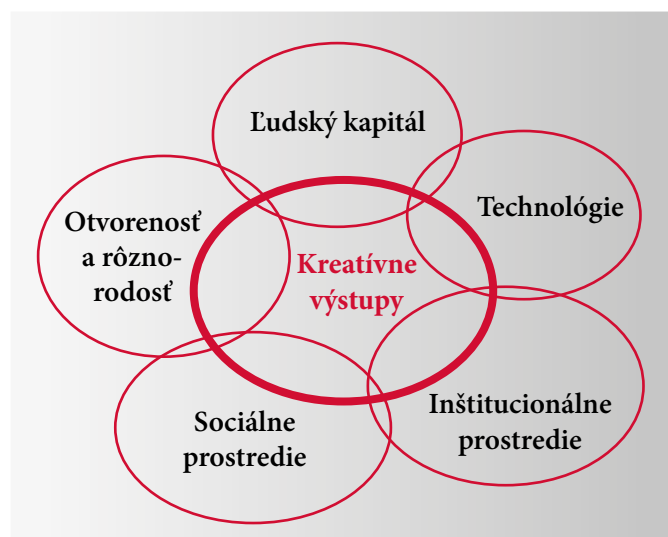
Ako uvádza Šimkovič (2016), zatiaľ posledným strategickým dokumentom na tému kultúrneho a kreatívneho priemyslu na Slovensku je *Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike z roku 2015*. Dokument stanovuje 37 konkrétnych úloh, za výsledok ktorých zodpovedajú viaceré rezorty, inštitúcie (napr. ÚLUV, CVTI SR²), vyššie územné celky, mestá, pamäťové a fondové inštitúcie či kultúrno-osvetové zariadenia³.

Dokument vychádza zo *Stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike (Stratégia rozvoja)*, ktorú vláda schválila v januári 2015. Najstaršími materiálmi v tejto postupnosti sú *Východiská koncepcie na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike* (2011) a *Koncepcia*

ochrany pamiatkového fondu (2011). Osvetovú činnosť v oboznamovaní sa s terminológiou kreatívnej ekonomiky v povedomí verejnosti prevzali aj súkromné iniciatívy, napríklad od roku 2008 to bolo *Fórum kreatívneho priemyslu*, ktorého cieľom bolo upozorňovať na to: „...že *kultúra má aj ekonomický prínos a že tvorba nie je to isté ako priemysel*“, tak, ako to uviedla prezidentka spomenutého Fóra Zora Jaurová. Práve tvorbu národných stratégií sprevádzalo vytvorenie viacerých analýz, na ktorých sa často podieľali odborníci združení v medzirezortnej pracovnej skupine (Šimkovič, 2016).

V dokumente *Východiská stratégie rozvoja* (MK SR, 2014) boli zmapované jednotlivé odvetvia kreatívneho priemyslu na Slovensku. Rozbor potenciálu kreatívneho priemyslu v rozmanitých krajoch bol spracovaný s ohľadom na šesť pilierov tzv. európskeho indexu kreativity⁴ (KEA, 2009), ktoré sú považované za základ rozvoja kreatívneho priemyslu v celej Európe.

Index sa skladá z piatich pilierov (ľudský kapitál; otvorenosť a rôznorodosť; sociálne prostredie; inštitucionálne prostredie; technológie), ktorých prienikom sa vytvárajú kreatívne výstupy – šiesty pilier.

Šesť pilierov európskeho indexu kreativity (podľa KEA, 2009, s. 149; *Východiská stratégie rozvoja MK SR, 2014, s. 22*)

Spoločnosť KEA vychádza z predpokladu, že kultúra hrá významnú úlohu pri podpore tvorivých/kreatívnych dimenzií ľudského kapitálu. Z tohto dôvodu navrhla v prvom pilieri (**ľudský kapitál**) niekoľko ukazovateľov/indikátorov týkajúcich sa regiónov:

- potenciál vzdelávania, založený na kultúre a ume-

- ní (základné, stredné, vysoké školy) a na podporu tvorivých talentov,
- úroveň kreatívnych talentov pochádzajúcich z terciárneho vzdelávania a kultúrneho zamestnania (Kern, Runge, 2009).

V súčasnosti sa téme KKP na Slovensku, okrem tzv. nezriadovanej kultúry, venuje aj *Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel*, ktorá vznikla z iniciatívy Odboru umenia a kreativity, sekcie umenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (MK SR, 2020) a svoju činnosť otvorila medzirezortnou diskusiou v oblasti podpory KKP na Slovensku⁵, ktorá sa konala online 15. decembra 2020.

Vzdelávanie je motorom pre budovanie kreatívnych talentov – ľudského kapitálu v rámci KKP a spolu s ďalšími piliermi (so sociálnym prostredím, otvorenosťou, inklúziou, inštitucionálnym prostredím a technológiami) podporuje budovanie kreatívnych výstupov, ktoré majú potenciál prispieť svojimi výnosmi do kreatívnej ekonomiky.

Uvedený koncept potvrdzuje aj nedávna štúdia z Lancaster University (2019), ktorá sa práve zamerala na zručnosti, talent a diverzitu v KKP, čiže na kľúčové výzvy v oblasti zručností a rozmanitosti v KKP. Hoci je na rozvoj KKP nahliadané ako na prioritu v rámci rastu ekonomík krajín, veľká časť povolání v KKP je často slabo platená a neistá, čo ohrozuje zdravie a pohodu pracovnej sily a existujú značné obavy z toho, že schopnosti riadenia a vedenia organizácií brzdia zlepšenia a prispievajú k nevhodným pracovným postupom: „*meniace sa kvalifikačné potreby v rámci povolání so zvyšujúcou sa potrebou zručností v oblasti dizajnu, dát, digitálnych technológií a ,fúzie*“ budú vplyvať aj na evolúciu v rámci povolání“ (Heather, Florisson, Giles 2019, s. 6).

Terminologicky a bezpodmienečne spätá s KKP je aj **kreatívna ekonomika**, ktorú môžeme definovať ako ekonomiku, ktorá okrem tradičných (vyčerpatelných) zdrojov cielene využíva zdroj ľudskej kreativity, akceptuje inštitúty kreatívneho priemyslu, kreatívnej triedy či kreatívnych miest, pričom neoddeliteľnou podmienkou jej rozvoja je sloboda. Kreatívna ekonomika je teda výsledkom synergie ľudskej tvorivosti, mobility, technologickej vyspelosti a záujmu človeka o humanizáciu spoločnosti. Vytvára podmienky pre rastúcu schopnosť prijímať produkty, ktoré sú výsledkom tvorivej činnosti (MK SR, 2011). Kreatívna ekonomika prechádza cez sféry

umenia a podnikania. Výstupom sú inovácie alebo nové obchodné modely (UNCTAD, 2010).

Základnými sektormi kreatívnej ekonomiky sú kreativita a inovácie, ktoré prepájajú kultúru, technológie i sociálne aspekty. Práve v centre kreatívnej ekonomiky je postavený kultúrny a kreatívny priemysel. Kreatívna ekonomika, ako ju definujú Gašparík, Krammer a Václavová (2017), je odvetvie, ktoré sa zaoberá prepojením medzi ekonomikou, kultúrou, technológiami a sociálnymi aspektmi. Sava a Badulescu (2017) vo svojej práci poukazujú na to, že vznik kreatívnej ekonomiky odráža globálnu zmenu a posun smerom k terciárnej ekonomike, v ktorej tvorivosť, kultúrny a vedecký príspevok zamestnancov sú jej najdôležitejšími znakmi (Valjašková, 2019b, s. 2).

V súčasnosti sa veľa diskutuje o priemysle 4.0⁷ a o tom, ako ovplyvňuje povahu jednotlivých pracovných miest či akým spôsobom sa budú musieť pracovníci jednotlivých povolání prispôbiť a dovzdelávať. V prieskume zameranom na ochotu pracovníkov pamäťových inštitúcií vzdelávať sa, ktorý spracoval Eurostat, bola na Slovensku v rokoch 2011 a 2016 zistená neochota pracovníkov pamäťových inštitúcií vzdelávať sa v 48,7 % (2011) a 45,9 % (2016). Nevôľa vzdelávať sa (v skúmanom období 2011 – 2016) sa znížila len o necelé 3 %, čo z pohľadu pamäťových inštitúcií znamená, že by sa mali snažiť o zmenu takéhoto zmýšľania svojich zamestnancov (Valjašková, 2019a). Aké dôvody sú za takýmito výsledkami, je otázka na jednotlivé inštitúcie. O skutočných príčinách a dôsledkoch skúmaného javu sa bez relevantnej štúdie môžeme len domnievať. Avšak náčrt prvých okruhov (bariér, príčin, nedostatkov ochoty vzdelávať sa), ktoré môžu pomôcť zmeniť mentálne nastavenie pracovníkov, sme identifikovali počas nášho mapovania⁸ dobrej praxe⁹.

Zároveň sme realizovali aj rešeršnú analýzu európskej dobrej praxe. Podstatou rešerše bolo zamerať sa na prepojenie pamäťových inštitúcií s kultúrnym a kreatívnym priemyslom i na iniciatívy IFLA pre knižnice. Jedným z pilierov predpokladaného prepojenia je **vzdelávanie**. V oblasti vzdelávania sme si všimli dobrú prax v EÚ. Problémom inštitúcií zameraných na vzdelávanie v oblasti kultúrneho dedičstva je krátenie rozpočtu na podporu kultúry, s čím súvisí aj možnosť inovácie inštitúcie. Európska únia si všima riziko zániku znalostí a zručností z dôvodu ich stagnujúceho prenosu na mladšie generácie (CEDEFOP 2011, s. 267).

Je dôležité uvedomiť si, že vzdelávanie nie je nutné dopĺňať iba s podporou štátu, ale aj jednotlivé inštitúcie

môžu využiť rôzne schémy neinštitucionalizovaného vzdelávania, napríklad aj cez Erasmus+ vzdelávanie.

Na rozdiel od ČR na Slovensku neexistuje **konceptia celoživotného vzdelávania** knihovníkov (Bellérová, 2019, s. 46 – 47). Konceptia môže byť suplovaná neformálnym vzdelávaním knihovníkov cez rôzne projekty. Medzi takéto projekty patria i-Portunus: mobilita pre umelcov a kultúrnych a kreatívnych profesionálov, programy Erasmus+, prostredníctvom ktorých sa môžu knižnice zapájať do rozvoja KKP v ich regióne, resp. vytvárať priestor pre vzdelávanie ďalších profesionálov. Príkladom môžu byť projekty Hector (<https://hector-training.eu>, **turizmus a priemyselné dedičstvo**), Skivre (<https://skivre.eu/>) či začínajúci projekt LEARN-IP (Kultur und Arbeit e. v. 2021) zameraný na vzdelávanie v oblasti práv duševného vlastníctva a geografickej identifikácie pre kultúrne dedičstvo a kultúrny cestovný ruch (2020 – 2022).

V roku 2021 bude sfinalizovaný projekt **HERITAGE-PRO, ktorý je priamym výsledkom štruktúrovaného dialógu Európskej komisie. Ide o iniciatívu šiestich európskych partnerov z piatich krajín, ktorí sa usilujú odpovedať na pokračujúcu výzvu na interdisciplinárne školenie profesionálov z rôznych disciplín s cieľom dosiahnuť trvalo udržateľné riadenie a ochranu kultúrneho dedičstva z pohľadu manažéra kultúrneho dedičstva** (<https://heritage-pro.eu/>). Ďalšou oblasťou na výmenu znalostí sú projekty Interreg, medzi ktoré patria Knižnice v čase a priestore (KK Prešov, 2020), Archeodanube (2020), Unikát maďarskej literatúry – Vizsolyská biblia v Košiciach (SVKK, 2020) a iné.

V roku 2019 vydala IFLA *Akčný plán znalostného manažmentu 2019 – 2021*, v ktorom sa zameriava na dve oblasti:

- strategické smerovanie (zamerané na spoluprácu knižničných oddelení),
- kľúčové iniciatívy, ktoré by mali demonštrovať hodnotu znalostného manažmentu v knižnici.

IFLA tiež vyvíja diskusiu o priestoroch knižníc a ich využívaní na medzinárodnej úrovni či *Stratégiu IFLA 2019 – 2024*, ktorá sumarizuje jednotnú víziu knižníc na celom svete, ich silné stránky a vyzýva ich už ku konkrétnej činnosti a implementácii (IFLA, 2019). Sekcia IFLA je zameraná na profesionálny rozvoj a vzdelávanie na pracovisku a v roku 2020 vytvorila webináre a materiály aj pre pracovníkov knižníc, ktorí by chceli facilitovať koučing (<https://www.ifla.org/node/93224>). Na portáli pre knižničnú

a informačnú teóriu a prax InfoLib, ktorý spravuje SSKK (Spolok slovenských knihovníkov a knižníc), nachádzame aktuálne ponuky online vzdelávania pre knihovníkov v spolupráci s MUNI (Masarykova univerzita). Zamerané sú na komunitnú knižnicu, lepšie služby knižníc či kurzy kreatívnej práce s informáciami (SSKK 2021).

SKÚSENOSTI Z PREBIEHAJÚCEHO VÝSKUMU

Predkladáme doterajšie skúsenosti z prebiehajúceho vlastného výskumu v oblasti príkladov dobrej praxe a prepojenia pamäťových a fondových inštitúcií KKP v rámci EÚ.

Ako jeden z východiskových bodov nášho prebiehajúceho výskumu sme si stanovili získať príklady dobrej praxe, ktoré prepájajú pamäťové inštitúcie s kultúrnym a kreatívnym priemyslom v štátoch EÚ. Keďže ide o nesmierne rozsiahlu oblasť skúmania, mapovanie sme uskutočnili v inštitúciách, ktoré sme mali možnosť osobne navštíviť. Otázky, ktoré sme sa pýtali, sme zapisovali do pripraveného formulára. Naše otázky boli cieleňé na:

- typ pamäťovej inštitúcie (veľkosť, obsahová náplň, spokojnosť s finančným ohodnotením),
- organizačnú kultúru a kreatívne prostredie inštitúcie (aká je podpora zamestnancov zo strany manažmentu; spokojnosť v práci a ich motivácia; aké podmienky sú vytvorené pre návštevníkov¹⁰ knižnice),
- možnosti vzdelávania (možnosť vzdelávať sa samostatne alebo prostredníctvom vzdelávacích programov; aké vzdelávacie programy sú k dispozícii),
- možnosti inovácií v organizácii (zapojenie zamestnancov do kreatívnej činnosti, aj keď pracujú na rôznych oddeleniach – súvis s tvorbou odborných komunít).

Najrozsiahlejšiu analýzu sme realizovali v troch inštitúciách v Trinity College Library v Dubline, v univerzitnej knižnici Ruhr-Universität v Bochume a v muzeálnej knižnici spadajúcej pod Germanisches Museum v Norimbergu.

Prieskum medzi zamestnancami na rôznych pracovných pozíciách (riaditeľ, vedúci služieb, knihovník, katalogizátor, knihviazač, pracovník akvizície, špecializovaný pracovník, digitalizačný pracovník) priniesol nasledovné postrehy:

- zamestnanci vnímajú snahu inštitúcií o aktuálnosť ich prístupu k používateľom i snahu o zavádzanie nových služieb či transformáciu starých,
- komunikáciu s nadriadenými a vedením vidia menej pozitívne a prijali by možnosť častejšej informovanosti o smerovaní ich domovskej inštitúcie zo strany nadriadených, poprípade prejavujú záujem zúčastniť sa porady,
- vnímajú však ochotu vedenia vypočuť si ich nápady na zlepšenie fungovania ich pracovných činností,
- zamestnanci zároveň vedome nepremýšľajú nad spôsobmi, ako by sa ich inštitúcia mohla kreatívnym spôsobom prepojiť na kultúrny a kreatívny priemysel, a tak priniesť aj finančné osvieženie do rozpočtu,
- čo sa týka vzdelávania a rozvoja kompetencií zamestnancov, títo konštatovali, že sa môžu zúčastniť externých vzdelávacích aktivít, ale nie je to podmienkou ich pôsobenia v inštitúcii.

ZÁVERY ZISŤOVANIA

Z doterajšieho mapovania situácie vo vybraných inštitúciách sme dospeli k nasledujúcim záverom:

- **Aktívny prístup k zmene:** v zahraničných inštitúciách sú si vedomí posunu vo vnímaní toho, čo od nich návštevníci očakávajú, a tomu aktívne prispôsobujú svoju činnosť.
- **Plánovanie, Stratégia:** mapované inštitúcie vytvorili programy a dlhodobé stratégie na zlepšenie svojich služieb vyplývajúcich zo zákona (s využitím nových technológií). Vedenie inštitúcií sa snaží o tvorbu doplnkových služieb, zlepšovanie marketingových aktivít, začlenenie kaviarní, predajní darčkových predmetov do svojho portfólia a rozširovanie študovní, či už priestorovo, dizajnovy alebo typologicky (aj napriek tomu, že rozpočtovo na tom nie sú excelentne), zároveň sa snaží o doplnenie príjmov z viacerých zdrojov, keďže inštitúcie pociťujú nedostatočné finančné zázemie od ich zriaďovateľov, čo často znamená neľahké balansovanie na hrane rozpočtu. Trinity College Library vytvorila víziu „*The Library of Trinity College – Strategy*“ (Stratégia knižnice) na roky 2015 – 2020, ktorá sa zaoberala integrovaným priestorovým plánom a jeho využívaním ako komunitného priestoru a priestoru pre učenie sa (zohľadňujúc posun vo vnímaní priestoru knižníc návštevníkmi). *Stratégia knižnice* mala umožniť prístup ku všetkým zdrojom a službám

knižnice z akéhokoľvek zariadenia, taktiež mala nadviazať užšiu spoluprácu s univerzitou a spolupracovať tak na výučbe a výskume. Zároveň jej cieľom bolo vytvoriť súbor vhodných politík knižnice, ktoré zohľadnia meniacu sa funkciu knižnice a vytvorí integrované, prioritné financovanie so zámerom identifikovať nové, alternatívne finančné zdroje alebo možnosti zmeny použitia už získaných prostriedkov na naplnenie týchto plánov (Valjašková, 2021).

- **Inovovanie služieb:** všetky navštívené inštitúcie stále vylepšujú svoje služby. Pre verejnosť a pre študentov spracovávajú rôzne formy online vzdelávania (napr. MOOC, pozri TED-talk Helen Shenton – Ako sa menia knižnice), tým chcú osloviť najmä mladých ľudí. Usporiadávajú obrovské množstvo výstav, prednášok, konferencií pre návštevníkov i odbornú verejnosť. V Dubline zaviedli službu nazvanú „Predmetový knihovník“. Študenti majú možnosť osloviť knihovníka a experta z danej skúmanej oblasti, ktorý im odporučí najnovšiu literatúru, či dokonca zorganizuje workshop.
- **Otvorený prístup k informáciám:** významnou snahou je aj zapojenie sa do Open Access priestoru.
- **Vzdelávanie, otvorenosť a kreatívne prostredie vhodné na kooperáciu:** skúmané inštitúcie pristupujú zodpovedne aj k budovaniu pozitívnej organizačnej kultúry formou teambuildingov, spoločných posedení, porád; snažia sa o neformálnu atmosféru otvorenú ľuďom i nápadom. Knižničné prostredie pôsobilo kreatívne a je viditeľná snaha nielen ísť s dobou, ale aj udávať trendy v novom smerovaní.

Okruhy vyplývajúce z mapovania (Valjašková, 2021)

AKO TO VIDÍ STRATÉGIA ROZVOJA SLOVENSKEHO KNIHOVNÍCTVA

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 (ďalej *Stratégia knihovníctva*) je zameraná na tri prioritné strategické oblasti, z ktorých je každá rozpracovaná a ošetrovaná konkrétnymi opatreniami. Podľa Daniely Gondovej (2018) však môžeme jednoducho povedať, že sa zameriava na rozvoj troch oblastí: **ľudia, fond, služby**.

V dokumente sa zohľadňuje poslanie knižnice ako centra vzdelanosti, podpory rozvoja informačnej gramotnosti, rozvoja komunitných, multikultúrnych a informačných centier. Tiež by mala byť strediskom celoživotného vzdelávania jej návštevníkov, ale aj samotných zamestnancov. Priorita zameraná na **fond** berie do úvahy fakt akvizičného procesu knižničného fondu (doplňovanie fondu podľa spoločenských potrieb a dopytu čitateľov), digitalizácie, dlhodobej archivácie a sprístupňovania digitálnych dokumentov vo virtuálnom priestore. Zahŕňa tiež potreby preventívnej ochrany a ochrany historického knižničného fondu a knižničného fondu.

Priorita rozvoja **služieb** umožňuje rozvoj nielen klasických, ale aj nových služieb vo virtuálnom priestore. Tým, že sa *Stratégia knihovníctva* zameriava na tri prioritné oblasti (ľudia, fond, služby), môžeme v nej nájsť zhodné témy s tými, ktoré sme zistili z doterajšieho prebiehajúceho výskumu. Uvádzajú sa v nej ciele a opatrenia, ktoré sú zamerané na podporu akreditovaného vzdelávania knihovníkov a dokonca je prioritou aj inovácia katalógu pracovných činností knihovníkov. V jednom zo spomenutých bodov je rozvoj knižnic ako komunitných, multikultúrnych a informačných centier, v ktorom sa uvádza zaujímavá úloha, a to zapájanie dobrovoľníkov do služieb knižnice. Takouto činnosťou môže knižnica vyvinúť záujem medzi mladými dobrovoľníkmi o štúdium knihovníctva.

BARIÉRY APLIKOVANIA STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV DO PRAXE

Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v SR (ďalej *Stratégia rozvoja* – predložili ju ministri kultúry

a hospodárstva ešte v roku 2015) mapuje situáciu silných a slabých stránok kreatívnych odvetví v SR. V *Stratégii rozvoja* sa spomína nízka návštevnosť slovenských filmov v kinách, rapidný úpadok predaja periodickej tlače, konkurenčná nevýhoda slovenského hudobného trhu, pomalý ekonomický rast v oblasti tradičnej ľudovej tvorby, chýbajúce koncepcie rozvoja verejného priestoru alebo odchod slovenských dizajnérov do zahraničia. Spomínaná *Stratégia rozvoja* sa nezaobišla bez kritiky niektorých organizácií, ako napríklad Inštitútu pre kultúrnu politiku (IKP), ktorý uviedol, že tento dokument nenašplnil ich očakávania. Vyčítajú jej chýbajúcu analýzu udržateľnosti, nejasné financovanie či ignorovanie silného mimovládneho sektora (Šimkovič, 2016).

Aj pri realizácii *Stratégie slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020* (ďalej *Stratégia knihovníctva*) dochádza k určitým bariéram a nedorozumeniam. Ako uvádza Daniela Gondová (2018), v čase podávania tohto dokumentu sa predpokladalo, že Ministerstvo kultúry SR bude poskytovať finančné zdroje na jej realizáciu tak, ako to prisľúbilo. Avšak už v prvom roku realizácie *Stratégie knihovníctva* došlo k vážnej legislatívnej úprave, ktorá odstrihla pamäťové a fondové inštitúcie od týchto finančných zdrojov. Široká knihovnícka obec sa proti tomuto kroku zásadne odvolala. Po viacerých rokovaníach na Ministerstve kultúry SR a s predstaviteľmi Fondu na podporu umenia sa podarilo dosiahnuť poskytovanie finančnej podpory (2016) pre múzeá, galérie a knižnice. Finančné zdroje boli obnovené, no obsahové zameranie podpory na obdobie 2017 a 2018 nemali vyšpecifikované konkrétne priority. To sa zmenilo až v roku 2019, keď sa *Stratégia knihovníctva* konkrétne spomenula v štruktúre finančnej podpory. Daniela Gondová (2018) ďalej dodáva, že v polovici realizácie *Stratégie knihovníctva* bol zrealizovaný dotazník v 95 knižniciach, ktoré sa mali vyjadriť k obsahu stratégie a jej uplatňovaniu v praxi. Odborníci v týchto knižniciach uznali, že je dobré, ak slovenské knihovníctvo má svoju stratégiu, avšak bez adekvátnej podpory zo strany štátnych orgánov sa stáva len teoretickým zámerom. Tiež považovali za dôležité, aby sa k nej vypracoval akčný plán s konkrétnou zodpovednosťou a financovaním. Z výskumu vyplýva, že rozsah a záber strategických úloh je značný a zložitý, pretože má ambíciu obsiahnuť komplexné problémy všetkých typov knižníc. Napriek týmto výhradám sa však naplňujú jej jednotlivé priority a opatrenia.

Na základe predchádzajúcich prieskumov a vlastného mapovania sme dospeli k nasledovným návrhom opatrení, akým spôsobom by sa akákoľvek knižnica mohla priblížiť súčasnému trendu rozvoja spoločnosti. Tieto návrhy si dovoľujeme predložiť nasledovne:

- **Aktívny prístup k zmene.** Podľa Ivana Ciglana (2019) je zrejmé, že knižnice, najmä v oblasti strednej Európy, nielen potrebujú, ale si aj vyžadujú zmenu svojej paradigmy. Často favorizujú konzervatívny prístup a stále preferujú tradičné printové zdroje a etablované služby. Pritom jednou z hlavných úloh knižníc by mala byť schopnosť umožniť **prístup k najnovším technológiám**, aby mohlo dôjsť aj k podpore **rozvoja kreatívneho priemyslu** v krajine. Novátorský prístup však býva často nepochopený zo strany zriaďovateľa. Preto je dôležitá neustála komunikácia a argumentácia medzi kompetentnými. Je všeobecne známe, že rozpočtové prostriedky spravidla nedokážu komplexne pokryť rozvojové aktivity, preto je na strane knižníc, aby formou vlastnej iniciatívy a projektovej činnosti zabezpečili adekvátne ľudské a finančné zdroje z grantových schém. Ako príklad môžeme uviesť plánovanú tvorbu Verejného nahrávacieho štúdia v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici. Čoraz častejšie sa stretávame aj s ponukou knižnično-informačných služieb 3D tlačiarňami (Univerzitná knižnica Žilinskej univerzity). Ako motiváciu k tomuto kroku môžeme uviesť opäť argument Ivana Ciglana (2019), ktorý tvrdí, že podnetom na zakúpenie 3D tlačiarne je okrem iného aj vidina potenciálu v spolupráci knižnice s komerčným sektorom z oblasti priemyselných podnikov v regióne. Víziou je realizácia PPP (private-public-partnership) projektu, v ktorom môže knižnica poskytnúť technologické zázemie.
- **Knižnice ako centrá kultúry a osvetu.** Podľa *Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva 2015 – 2020* je potrebné, aby boli knižnice dobudované ako komunitné, kultúrne a informačné centrá a miesta neformálneho celoživotného vzdelávania, s čím úzko súvisí aj tvorba a podpora komunit. Napríklad študenti rovnakého študijného zamerania zvyknú vytvárať odborné komunity, ktoré môžu využívať priestor v knižnici, kde by spoločne študovali a využívali printové či elektronické zdroje potrebné na svoje štúdium. Knižnica je priestor, kde sa študenti cítia bezpečne a môžu v nej rozvíjať sociálne povedomie a sociálne

kompetencie. Týka sa to aj iných cieľových skupín (marginalizovaných komunit, nezamestnaných, matiek s deťmi), ktoré môžu v priestoroch knižnice získavať poznatky z rôznych zaujímavých podujatí a aktivít a tie ďalej využívať vo svojom živote. Bezpochyby je potrebné, aby bola knižnica v organizovaní a v realizovaní rôznych podujatí aktívna.

- **Významnou výzvou, obzvlášť dôležitou v súčasnosti, je podpora kritického myslenia.** Knižnice by sa mali tejto výzvy chopiť a podporovať aktivity zamerané na rozvoj kritického myslenia návštevníkov knižnice. Sústavné zanedbávanie rezortu školstva spôsobilo nedostatočnú pripravenosť mladých ľudí kriticky myslieť. Knižnica síce nemôže nahradiť učiteľa alebo rodiča, ale môže napomôcť k tomu, aby svojimi aktivitami podporovala tento v súčasnosti veľmi žiadaný druh myslenia.
- **Významný faktor, ktorý núti knižnicu k posunu na sociálnej úrovni, je knižný obchod.** Stále väčší počet ľudí si knihy môže kúpiť, nemusí si ich vypožičať. Ide o zmenu motivácie navštíviť knižnicu. (Štatistiku knižného predaja je možné pozrieť si v aktuálnej *Správe o knižnom trhu z roku 2019*.) Zmenené vzorce správania obyvateľov majú priamy vplyv aj na charakter služieb knižníc (Ciglan, 2019, s. 19). Štát vytvára podmienky na to, aby mala slovenská literatúra možnosť etablovať sa na trhu, a to prostredníctvom Dotačného systému MK SR alebo cez program Umenie, podprogram Literatúra a knižná kultúra (ZVKS, 2018, s. 17) v rámci Fondu na podporu umenia. Fond od roku 2016 finančne stimuluje aj umelecké aktivity, kultúru a kreatívny priemysel, ale i verejnú prezentáciu vytvorených diel (ZVKS, 2018, s. 18). Knižnice takto môžu propagovať pôvodnú slovenskú tvorbu. S rozvojom nových technológií a sociálnych sietí zároveň prichádza priestor pre prípadnú výmenu či burzu kníh, na ktorej si čitatelia posúvajú a predávajú knihy navzájom. Nesmieme zabudnúť aj na časté využívanie elektronických kníh. Knižnice tak istým spôsobom musia inovovať svoj prístup k návštevníkom a nájsť pridanú hodnotu, ktorú by mohli poskytnúť potenciálnym používateľom, resp. čitateľom, a tak ich motivovať k návšteve. Múzeá či galérie sa, rovnako ako knižnice, boria s nedostatkom financií a nesmú zabúdať na zavádzanie technologických inovácií, ktoré by návštevníka prilákali. Potreby používateľov sa menia a očaká-

vajú služby na vysokej úrovni, a to najmä v rozvinitejších častiach Slovenska (Mlejová, 2018).

ZÁVER

V príspevku sme sa snažili poskytnúť základný prehľad zaujímavých a dôležitých národných a nadnárodných projektov zameraných na oblasť rozvoja kultúrneho dedičstva. Samozrejme, pre krátkosť článku a zložitosť prepojenia strategických dokumentov, sme vybrali len tie najzaujímavejšie informácie. O projektoch alebo strategických dokumentoch, ktoré sme v príspevku načrtli, sa čitateľ môže dozvedieť na webovej stránke Knowww (www.knowww.eu). Uvedená webová stránka dané dokumenty a projekty organizuje do stromu vedomostí, pomocou ktorého sprehľadňuje ich vzájomné súvislosti. Načrtli sme tak prehľad vhodných informácií,

ktoré zohľadňujú tému kultúrneho a kreatívneho priemyslu v rámci Európskej únie. Následne sme sledovali implementáciu vhodných metód zo zahraničia v našich podmienkach.

S kultúrnym a kreatívnym priemyslom (KKP) úzko súvisí šesť pilierov európskeho indexu kreativity, ktoré sme vhodne doplnili grafikou. Snažili sme sa zamerať svoju pozornosť na oblasť vzdelávania pracovníkov kultúrnych a informačných inštitúcií. Predstavili sme doterajšie skúsenosti z prebiehajúceho vlastného výskumu (v rámci doktorandského štúdia) v oblasti príkladov dobrej praxe prepojenia pamäťových a fondových inštitúcií s KKP v rámci EÚ.

So všetkou úctou voči knihovníckemu povolaniu a všetkému, čo doposiaľ bolo v tejto profesii vykonané na to, aby sa knižnice čo najlepšie prispôbili meniacej sa spoločnosti, sme si dovolili predložiť návrhy ako inšpiráciu na zmenu niektorých obvyklých činností, ktoré by sa mohli v budúcnosti inovovať alebo obnovovať (tzv. reinvenčia¹¹) a zdokonaľovať.

POZNÁMKY

- ¹ V texte pracujeme s niekoľkými stratégiami, preto na tomto mieste uvádzame súhrn stratégií a označenia, ktoré budeme pri jednotlivých stratégiách používať. *Stratégia pre medzinárodné kultúrne vzťahy* (Stratégia pre kultúrne vzťahy); *Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020* (Stratégia knihovníctva); *Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v SR* (Stratégia rozvoja); *The Library of Trinity College Dublin – Strategy 2015 – 2020* (Stratégia knižnice); *Stratégia IFLA 2019 – 2024* (Stratégia IFLA).
- ² Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚLUV). Ide o celoštátne dokumentačné a informačné centrum ľudovej umeleckej výroby, ktoré vynakladá aktivity k zachovaniu a rozvíjaniu tradičných remesiel a ľudovej umeleckej výroby. Dostupné na: www.uluv.sk.
- ³ Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR) je národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie. Významným prvkom CVTI SR je jeho vedecká knižnica, ktorá kooperuje jeho činnosť. Dostupné na: www.cvtisr.sk.
- ⁴ KEA je konzultačné a výskumné centrum špecializované na kultúrnu, audiovizuálnu politiku a otázky týkajúce sa športu, kultúry a kreatívneho priemyslu. V roku 2017 prebehla kontrola realizácie jednotlivých krokov *Akčného plánu*. Po tejto kontrole sa stanovili ďalšie konkrétne úlohy (nie 37, ale 45 úloh). Výsledky plnenia realizácie *Akčného plánu* mali byť odovzdané do 31. 12. 2020. Z uvedeného dôvodu zatiaľ neboli sprístupnené údaje o úspešnosti, resp. neúspešnosti plnenia jednotlivých bodov vyššie zmieneného plánu (dostupné na: [Knowww 2017](http://www.knowww.eu)).
- ⁵ Index kreativity je metodikou merania ukazovateľov kreatívnej ekonomiky (MK SR, 2011). Podľa Floridu index kreativity zahŕňa: pomer príslušníkov kreatívnej triedy k počtu pracujúcich v danej oblasti, počet inovácií a patentov v tej oblasti, hustotu výskytu tzv. „high-tech“ firiem v oblasti a mieru kultúrnej a spoločenskej rôznorodosti danej oblasti (Cikánek, 2009).
- ⁶ Stream SK, 15.12.2020. *Online diskusia Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel*. Youtube [online]. 2021 [cit. 2021-01-13]. Dostupné na: <https://lnk.sk/xdiw>.
- ⁷ „Zručnosti fúzie“ (fusion skills) – kombinácia/spojenie kreatívnych, komerčných a obchodných zručností (Heather, Florisson, Giles, 2019, s. 22).
- ⁸ Priemysel 4.0. (Industry 4.0) je štvrtá priemyselná revolúcia, ktorá zavádza nové spôsoby využívania technológií, napríklad digitálnych technológií (3D tlač), nanotechnológií, umelej inteligencie či internetu (Kalužáková, 2020).
- ⁹ Mapovanie – v zmysle zisťovania a analýzy situácie v inštitúciách.
- ¹⁰ Dobrá prax – pracovné metódy a postupy, ktoré sú osvedčené v praxi a fungujú.
- ¹¹ Reinvenčia predstavuje proces alebo činnosť, pri ktorej sa niečo (už existujúce) mení natoľko, že sa zdá byť úplne novým (Valjašková, 2021).

POUŽITÁ LITERATÚRA

- ARCHEODANUBE. 2020. *Archaeological Park in urban areas as a tool for Local Sustainable Development* [online]. 2021 © Danube Transnational Programme. Dostupné na: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/archeodanube> [cit. 2021-01-13].
- BELLÉROVÁ, Beáta. 2019. O zlepšovaní digitálnych kompetencií knihovníkov [online]. In *ITlib, Informačné technológie a knižnice 1/2019*, s. 46 – 47. ISSN 1336-0779. Dostupné na: https://itlib.cvtisr.sk/wp-content/uploads/docs/46_o%20zlepšovani.pdf [cit. 2021-01-13].
- CEDEFOP. 2011. *Working and aging. Guidance and counseling for mature learners* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011, s. 267. Dostupné na: https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/cedefop---working-and-ageing---guidance-and-counselling-for-mature-learners-3062_en.pdf [cit. 2021-01-13].
- CIGLAN, Ivan. 2019. Knižnica ako platforma kreatívneho priemyslu v 21. storočí [online]. In *ITlib, Informačné technológie a knižnice 1/2019*, s. 19 – 23. ISSN 1336-0779. Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/zoom/3577/view?page=21&p=separate&search=kreat%C3%ADvna%20ekonomika&tool=search&view=0,170,2481,3338>.
- CIKÁNEK, Martin. 2009. *Kreativní průmysly – příležitost pro novou ekonomiku*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2009. ISBN 978-80-7008-231-7.
- EURÓPSKA KOMISIA. 2010. *Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha“ – Uvoľnenie potenciálu kultúrneho a kreatívneho priemyslu* [online]. Brusel, 2010. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/STANOVISKO_EP.pdf [cit. 2020-10-22].
- EURÓPSKA KOMISIA. 2016. *Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade. Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy* [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016J-C0029&from=EN> [cit. 2020-01-22].
- EURÓPSKA ÚNIA. 2017. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/864 zo 17. mája 2017 o Európskom roku kultúrneho dedičstva (2018). In *Úradný vestník Európskej únie* [online]. L 131/1. 20. 5. 2017. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D0864&from=EN> [cit. 2020-01-23].
- EURÓPSKA ÚNIA. 2019. *Fostering cooperation in the EU on skills, training and knowledge transfer in cultural heritage professions* [online]. European Agenda for Culture. Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2019. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38e8bb3-867b-11e9-9f05-01aa75ed71a1> [cit. 2021-01-05].
- GAŠPARÍK, Jozef – KRAMMER, Jozef – VÁCLAVOVÁ, Alena. 2017. *Príležitosti kreatívnej ekonomiky*. Bratislava: IA MPSVR SR, 2017. ISBN 978-80-89837-28-1 [online]. Dostupné na: https://www.ia.gov.sk/data/files/NP_CSD_II/Analyzy/Stat/Prilezitosti_kreativnej_ekonomiky.pdf [cit. 2021-01-05].
- GONDOVÁ, Daniela, 2018. *Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva z pohľadu knižníc* [online]. In: *Kultúrne dedičstvo pre všetkých! Knižnice 2018. Celoslovenská odborná konferencia. Bratislava: Slovenská asociácia knižníc, 2018*, s. 20 – 27. [cit. 2021-01-11]. ISBN 978-80-972135-1-0. Dostupné na: http://www.sakba.sk/dokumenty/2018/Zbornik_kniznice_2018.pdf
- HEATHER, Carey – FLORISSON, Rebecca – GILES, Lesley. 2019. *Skills, talent and diversity in the creative industries. Evidence synthesis and scoping : summary report* [online]. The Work Foundation, Lancaster University, November 2019. Creative Industries. Polica & Evidence Centre. Led by NESTA. ISBN 978-1-913095-17-8. Dostupné na: https://www.lancaster.ac.uk/media/lancaster-university/content-assets/documents/lums/work-foundation/PEC-Evidence-synthesis-scoping_Work-Foundation-FINAL.pdf [cit. 2021-01-04].
- CHCFE Consortium. 2015. *Cultural Heritage Counts for Europe* [online]. 2015 © Copyright CHCFE Consortium. ISBN 978-83-63463-27-4. Dostupné na: https://issuu.com/europanostra/docs/chcfe_full-report/2 [cit. 2020-01-22].
- IFLA. 2019. *IFLA Strategy 2019-2024*. [online] 2019 © Copyright IFLA. Dostupné na: <https://www.ifla.org/strategy> [cit. 2021-01-06].
- KALUŽAKOVÁ, Eva. 2020. Smart Lab v knižnici v digitálnej ére I 4.0 [online]. In *Knihovna plus*, 2020/1. Praha: Národní knihovna ČR, 2020. ISSN 1801-5948. Dostupné na: <https://knihovnaplus-en.nkp.cz/kplus-web/archiv/2020-1/historie-a-soucasnost/smart-lab-v-kniznici-v-digitalnej-ere-i-4.0>.
- KEA. 2009. *The Impact of Culture on Creativity. A Study prepared for the European Commission (Directorate-General for Education and Culture)* [online]. June 2009. KEA European Affairs. Dostupné na: <https://keanet.eu/wp-content/uploads/2019/09/impactculturecreativityfull.pdf> [cit. 2020-12-29].
- KERN, Philip – RUNGE, Jan. 2009. KEA briefing: towards a culture-based creativity index. Summary of KEA's report. In *Measuring creativity: Proceedings for the conference „Can creativity be measured?“* Brussels, May 28 – 29, 2009, s. 191 – 205. Ed. Ernesto Villalba. © European Union, 2009. ISBN 978-92-79-12862-2. Dostupné na: <https://www.re->

- searchgate.net/publication/280083642_Measuring_creativity_Proceedings_for_the_conferenceCan_creativity_be_measured_Brussels_May_28-29_2009 [cit. 2020-12-29].
- Knowww. 2017. *Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kultúry SR na roky 2018 – 2020* [online]. © Knowww 2017. Dostupné na: <https://knowww.eu/nodes/5d9dd8cf1f60fa66b50401ad> [cit. 2021-01-09].
- Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava [online]. *Interreg Poľsko – Slovensko: Knižnice v čase a priestore*. Dostupné na: <https://www.kniznica-poh.sk/index.php/aktuality/369-interreg-slovensko-polsko> [cit. 2021-01-13].
- MK SR. 2011. *Východiská koncepcie na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike* [online]. © 2020 Úrad vlády Slovenskej republiky. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/8110/1> [cit. 2021-01-13].
- MK SR. 2014. *Východiská stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v SR* [online]. Bratislava: MK SR, 2014. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Vychodiska-strategie-rozvoja-kreativneho-priemyslu-v-SR.pdf> [cit. 2021-01-13].
- MK SR a MH SR. 2014. *Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v SR* [online]. Bratislava: MK SR, MH SR, 2014. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/strategia.pdf> [cit. 2021-01-13].
- MK SR. 2014. *Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020* [online]. Dostupné na: <https://www.mestskakniznica.sk/data/userfiles/metodika/2015-2020-kniho-strateg-sk.pdf> [cit. 2021-01-13].
- MK SR. 2017. *Európsky rok kultúrneho dedičstva 2018* [online]. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkového-fondu/europsky-rok-kulturneho-dedicstva-2018/> [cit. 2021-01-13].
- MK SR. 2020. *Aktérov kultúrneho a kreatívneho priemyslu spája platforma ministerstva* [online] 10. decembra 2020. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/akterov-kulturneho-a-kreativneho-priemyslu-spaja-platforma-ministerstva/> [cit. 2021-01-13].
- MLEJOVÁ, Helena. 2018. *Strategický plán 2019 – 2022* [online]. Verejné knižnice. Bibliosféry 2018. Prezentácia. Dostupné na: <http://bibliosfery.schk.sk/wordpress/vystupy-z-podujati/bibliosfery-2018/> [cit. 2021-01-13].
- SVKK. 2020. *Projekt Biblia*. © SVK Košice [online]. Dostupné na: <https://www.svkk.sk/projekt-biblia.html> [cit. 2021-01-11].
- SAVA, Diana – BADULESCU, Alina. 2017. *The Creative Economy: Facts and Figures*. In *The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences*. Tom. XXVI. 2nd issue. December 2017 [online]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322631634_The_creative_economy_facts_and_figures [cit. 2021-01-13].
- SSK. 2021. Online vzdelávacie kurzy pre knihovníkov [online]. In *InfoLib. Portál pre knižničnú a informačnú teóriu a prax*, 12. 1. 2021. © 2021 Spolok slovenských knihovníkov. Dostupné na: <http://www.infolib.sk/sk/aktuality/online-vzdelavacie-kurzy-knihovnikov.html> [cit. 2021-01-12].
- ŠIMKOVIČ, Jakub. 2016. *Kreatívny priemysel v Európe a na Slovensku* [online]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/veda-a-inovacie/linksdossier/kreativny-priemysel-v-europe-na-slovensku/> [cit. 2021-01-11].
- UNCTAD, 2010. *The Creative Economy Report. The Creative Economy: A Feasible Development Option 2010* [online]. Dostupné na: https://unctad.org/en/Docs/ditctab20103_en.pdf [cit. 2021-01-13].
- UNESCO, 2017. *Definition of the cultural heritage* [online]. © UNESCO 2017. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> [cit. 2021-01-13].
- VALJAŠKOVÁ, Alena. 2019a. *Work 4.0 Project and its interconnection to the capability of Memory institution to be active players in Cultural Industry in Slovakia* [online]. In *The Impact of Industry 4.0 on Job Creation. International Scientific Conference*. 22nd of November 2018. Trenčín: Alexander Dubček University, 2019, s. 217 – 225. ISBN 978-80-8075-837-0. Dostupné na: <https://fsev.tnuni.sk/konferencia2018/Zbornik-industry-4-0.pdf> [cit. 2021-01-13].
- Valjašková, Alena. 2019b. *Terminológia a teoretické poznatky rozvoja kultúrneho priemyslu v kontexte EÚ a Slovenska* [online]. In *KMKD Revue 1/2019. Mediamatika a kultúrne dedičstvo - revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*, s. 1 – 10. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkd_revue/01_2019/01_2019_valjaskova.pdf.
- Valjašková, Alena. 2020. *Reinvenca ako nevyhnutná súčasť kultúrnych i ekonomických aspektov organizácie a jej vplyv na propagáciu kultúrneho dedičstva v pamäťových inštitúciách v 21. storočí*. [online]. In *Kultúrne dedičstvo v 21. storočí*. Zborník z konferencie. 23. – 24. október 2019. 1. vyd. Zost. Júlia Marcinová. Žilina: Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita, 2020, s. 23 – 32. ISBN 978-80-89832-20-0. Dostupný na: <https://kmkd.fhv.uniza.sk/index.php/kulturne-dedicstvo-v-21-storoci> [cit. 2021-01-18].
- ZVKS. 2019. *Správa o knižnom trhu 2018* [online]. Dostupné na: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2019/10/Knizny-trh_2018.pdf [cit. 2021-01-11].
- ZVKS. 2020. *Správa o knižnom trhu 2019* [online]. Dostupné na: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2020/11/Knizny-trh_2019.pdf [cit. 2021-01-11].